

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Strategie boje s šedou ekonomikou a nehlášenou prací (stanovisko z vlastní iniciativy)

(2014/C 177/02)

Zpravodaj: **pan PALMIERI**

Dne 14. února 2013 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k tématu

Strategie boje s šedou ekonomikou a nehlášenou prací.

Specializovaná sekce Zaměstnanost, sociální věci, občanství, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 19. prosince 2013.

Na 495. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 21. a 22. ledna (jednání dne 22. ledna), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 129 hlasy pro, nikdo nebyl proti a 4 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) považuje za nezbytné zdůraznit význam boje proti šedé ekonomice a nehlášené práci, analogicky a v souladu s pozorností věnovanou Evropskou komisí, specializovanými institucemi, jako je Eurofound, a dalšími mezinárodními organizacemi, počínaje Světovou bankou.

1.2 EHSV zaznamenává v situaci vážné hospodářské krize přetrvávající v Evropě negativní dopady těchto jevů z hlediska dynamiky na růst velikosti podniků a na příležitosti inovací a zdokonalování lidského kapitálu. Legalizace nehlášených podniků a pracovníků by naopak představovala faktor hospodářského oživení a položila by základy trvalejšího rozvoje.

1.3 Ačkoli se jedná o politiky v pravomoci členských států, plně se uznává, že účinný boj probíhá také prostřednictvím systematické výměny informací, údajů a hodnocení na evropské úrovni, aby se docílilo zapojení a spolupráce pověřených orgánů a zainteresovaných sociálních partnerů.

1.4 EHSV tedy díky svému charakteru představuje ideální místo pro podporu a podněcování sdílení nástrojů, politik a osvědčených postupů, pro zásahy jak do ekonomických faktorů, tak do kulturního a sociálního kontextu v rámci strategie definované Evropskou unií (EU) pro boj proti nehlášené práci a daňovým únikům, která vychází ze začleňování do formálního trhu práce.

1.5 EHSV především považuje za rozhodující provést kvantitativní a kvalitativní hodnocení těchto jevů, které se v různých členských státech výrazně liší, a jejich negativních ekonomických a sociálních dopadů, které v členských státech následně rozdílně ovlivňují základ různých strukturálních a kontextuálních podmínek. Strategie boje, jež potřebuje jak opatření k měření rozsahu problému, tak posouzení dopadu prováděných politik, pozbývá bez údajů a informací soudržných mezi jednotlivými členskými státy na síle.

1.6 EHSV v souvislosti s tím navrhuje překonat problém metodiky odhadování rozsahu a vývoje šedé ekonomiky a nehlášené práce, jež dosud není dokončené ani sdílené, využitím metodiky založené na průzkumech pracovních sil prováděných stejným způsobem ve všech členských státech. Tuto metodiku vyvíjí zejména italský statistický úřad, což znamená, že je ověřena v zemi, jež je zvláště vystavena těmto jevům a v níž existuje značná různorodost mezi regiony.

1.7 Hlavním prvkem různorodosti je rozsah šedé ekonomiky, jež v některých členských státech a regionech dosahuje 30 % celkové výroby, a představuje tak spíše nedílnou součást jejich výrobního systému než okrajový problém. EHSV proto zdůrazňuje, že je nutné mobilizovat různorodý soubor politik boje, které budou rozčleněny na různá území, různá výrobní odvětví a různé druhy zapojené práce, aby se přiměřeně přistupovalo ke specifickým faktorům, a to nejen ekonomickým, ale i kulturním a sociálním, jež pohánějí šedou ekonomiku a nehlášenou práci.

1.8 Sociální partneři mohou přispět k legalizaci nehlášené práce, zejména v oblastech, kde nejde o pouhý trik, jak ušetřit na výrobních nákladech, ale kde se zdá být nedílnou součástí výrobní struktury. Politiky boje totiž vyžadují mobilizaci sítě mezi evropskými, celostátními a místními subjekty, které si jsou tohoto problému vědomy a jsou schopny podpořit akce na snížení výhodnosti nehlášené práce. Lze to provést pomocí penalizace osob vykonávajících takovou práci za využití účinných odrazujících opatření a podněcováním legalizace prostřednictvím preventivních a nápravných opatření, jež jsou za současné hospodářské krize pravděpodobně užitečnější.

1.9 V regionech EHSV podporuje zřízení středisek pro sledování nehlášené práce na regionální úrovni, v nichž budou zastoupeni zaměstnavatelé, odbory a příslušné veřejné orgány a jejichž cílem bude studovat tento problém a jeho vývoj v čase, určovat jeho hlavní rysy, posuzovat nejúčinnější intervenční opatření a monitorovat jejich konkrétní uplatňování.

1.10 EHSV požaduje, aby boj proti nehlášené práci nebyl omezen pouze na území EU, ale aby se sociální odpovědnost podniků uplatnila i na nedostatečné minimální normy důstojné práce v třetích zemích, které realizují subdodávky do EU. Jde o praxi, která nejen poškozuje hospodářskou soutěž mezi podniky, ale projevuje se využíváním dětské práce a ohrožuje osobní bezpečnost těchto pracovníků, když jsou ignorována sama základní bezpečnostní opatření, k čemuž nedávno došlo při zřízení továrny v Bangladéši.

2. Úsilí Evropské unie v oblasti šedé ekonomiky a nehlášené práce

2.1 V rámci strategie Evropské unie Evropa 2020 zaměřené na inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění jsou do hlavních směrů hospodářských politik členských států zařazeny a integrovány hlavní směry politik zaměstnanosti, včetně boje proti šedé ekonomice a s ní spojené nehlášené, nezákonné nebo neformální práci, jež zůstávají v pravomoci členských států⁽¹⁾. Obecné pojetí šedé ekonomiky seskupuje různé činnosti od těch, které jsou legální, ale prováděné protiprávně, až po ty, které jsou nezákonné. Nehlášená práce je definována jako „jakákoliv placená činnost, která je zákonná, pokud jde o její povahu, avšak není ohlášená orgánům veřejné moci, s přihlédnutím k rozdílům v systému regulace členských států. Tato definice ... zahrnuje nejrozumnější aktivity od neformálních služeb pro domácnost až po nelegální práci prováděnou osobami, které neoprávněně pobývají v některém členském státě, ale nezahrnuje trestnou činnost.“⁽²⁾

2.1.1 Šedá ekonomika ovlivňuje správné fungování produktivních činností a kvalitu pracovních sil, stojí v cestě hospodářským, sociálním a rozpočtovým politikám zaměřeným na růst a zpochybňuje úsilí o dosažení ambiciózních cílů v oblasti hospodářství a zaměstnanosti stanovených ve strategii Evropa 2020. Negativní účinky jsou posíleny sociálními dopady hospodářské krize a jejími dopady na zaměstnanost. Krize omezuje pracovní příležitosti a ohrožuje naději podniků a pracovníků na zisk a příjem.

2.1.2 V posledních letech se v rámci evropské strategie zaměstnanosti zvýšila pozornost věnovaná těmto jevům⁽³⁾, o nichž se jednalo buď přímo nebo jako o součásti obecnějších úvah o nezbytnosti reformy trhu práce, ale i v souvislosti s vedlejšími tématy, jako je nedovolené přistěhovalectví do EU a důstojná práce v třetích zemích.

⁽¹⁾ Na cestě k hospodářské obnově vedoucí k intenzivnímu růstu pracovních míst, COM(2012) 173 final, odstavec 1.1; rozhodnutí Rady 2010/707/EU o hlavních směrech politik zaměstnanosti členských států, hlavní směr 7.

⁽²⁾ COM(2007) 628. Obdobnou definici používá OECD. Světová banka naopak navrhuje uvážit závislé pracovníky bez smlouvy a osoby samostatně výdělečně činné s pěti nebo méně zaměstnanci nevykonávajícími samostatnou výdělečnou činnost.

⁽³⁾ — Pracovní dokument MOP z roku 2013 „*Labour Inspection and Undeclared Work in the EU*“ (Inspekce práce a nehlášená práce v EU).
— Databáze a zpráva Eurofoundu z roku 2013 „*Tackling undeclared work in 27 European Union Member States and Norway. Approaches and measures since 2008*“ (Řešení nehlášené práce ve 27 členských státech Evropské unie a v Norsku. Přístupy a opatření od roku 2008).

— „*Balíček týkající se zaměstnanosti na rok 2012*“: sdělení Komise Na cestě k hospodářské obnově vedoucí k intenzivnímu růstu pracovních míst.

— Sdělení Komise z let 2012 a 2013 Roční analýza růstu.

— Doporučení pro jednotlivé členské státy pro roky 2012 a 2013.

— Program vzájemného učení PROGRESS – vzájemné hodnocení dokumentu „*Combating undeclared work as a growing challenge in the context of high unemployment*“ (Boj proti nehlášené práci jako stále větší výzva v souvislosti s vysokou nezaměstnaností).

— Sdělení Komise z roku 2010 Agenda pro nové dovednosti a pracovní místa: evropský příspěvek k plné zaměstnanosti, COM(2010) 682.

— Rozhodnutí Rady 2010/707/EU ze dne 21. října 2010 o hlavních směrech politik zaměstnanosti členských států.

— Sdělení Komise z roku 2007 Zintenzivnění boje proti nehlášené práci, COM(2007) 628.

— Zvláštní průzkum Eurobarometru z roku 2007 o nehlášené práci.

— Sdělení Komise Výsledek veřejné konzultace o zelené knize Komise s názvem „*Modernizace pracovního práva, jejímž cílem je řešit výzvy 21. století*“, COM(2007) 627.

— Zelená kniha s názvem *Modernizace pracovního práva, jejímž cílem je řešit výzvy 21. století*, COM(2006) 708.

— Studie z roku 2010 o proveditelnosti zavedení evropské platformy pro spolupráci mezi inspektoráty práce a ostatními příslušnými kontrolními a prováděcími orgány s cílem zabránit nehlášené práci a bojovat proti ní (studie Regioplan).

2.1.3 Šedá ekonomika a nehlášená práce jsou především součástí balíčku týkajícího se zaměstnanosti zveřejněného v dubnu 2012, Roční analýzy růstu na rok 2012 a na rok 2013 a doporučení některým členským státům, pokud jde o boj proti nezákonnému zaměstnávání a daňovým únikům. V pracovním programu Komise⁽⁴⁾ je mezi legislativními iniciativami, které mají být uskutečněny do roku 2014, také „Evropská platforma pro boj proti nehlášené práci“, jež má zlepšit spolupráci příslušných orgánů v členských státech, šířit osvědčené postupy a identifikovat některé společné zásady.

2.2 Za zásadní prvek se považuje účast organizací zaměstnavatelů a odborů na rozhodovacím procesu: „Sociální partneři hrají na vnitrostátní úrovni důležitou úlohu při definování pravidel týkajících se trhu práce.“⁽⁵⁾ I Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) tedy současně diskutoval o vývoji unijních politik proti šedé ekonomice a nehlášené práci a podporoval je. Na toto téma schválil dvě stanoviska: v roce 1999 a 2005⁽⁶⁾.

2.2.1 V prvním stanovisku EHSV ocenil strategii boje vycházející ze začlenění do formálního trhu práce a ze souboru politik přizpůsobených právním a výrobním podmínkám členských států. Byly rovněž zaznamenány určité nejasnosti nebo podcenění, pokud jde o definici nehlášené práce, o rozlišení mezi těmi, kteří jsou nuceni i nadále vykonávat nehlášenou práci, a těmi, kteří se k tomu rozhodli záměrně, o závažnost administrativní a daňové zátěže pro malé a střední podniky a řemeslníky, o řízení toku nelegálních přistěhovalců, o regulaci nových forem práce, o různorodost nehlášených pracovníků či o možnou neúčinnost některých plánovaných opatření boje.

2.2.2 Druhé stanovisko přijal EHSV v roce 2005 z vlastní iniciativy⁽⁷⁾; zdůraznil v něm výtky obsažené již v předchozím stanovisku a doplnil další údaje. Mezi tyto nové údaje patří zlepšení pobídek k legalizaci zaměstnání, snížení byrokratických úkonů při vytváření nových podniků, zvláštní pozornost věnovaná pracovním s nízkým příjmem, podpora informačních a vzdělávacích kampaní pro podniky a pracovníky, zavedení účinného systému kontrol a sankcí jako negativní pobídky, pozornost věnovaná pracovním normám ve třetích zemích, souvislost s nezaměstnaností.

3. Obecné připomínky: potřeba přijmout opatření

3.1 Nehlášená práce vzniká nejen kvůli nákladům považovaným za nadměrné (zejména na práci) a jejím cílem tedy není pouze nezákonné snížení výrobních nákladů v důsledku daňových podvodů a podvodů v oblasti sociálního zabezpečení. Jde také o ochotu obcházet právní předpisy a pracovní normy (minimální mzdu, maximální délku pracovní doby, bezpečnost, certifikace). V úvahu se nebere trestná činnost a legální činnosti, které jsou však provozovány neoprávněnými subjekty, ale naopak se sem zahrnuje neformální příležitostná práce v rodině nebo sousedství, která je však obecně do značné míry sociálně přijatelná.

3.1.1 Komplikovanost tohoto jevu způsobuje, že příslušné pracovní síly, jichž se to týká, jsou velmi rozmanité⁽⁸⁾: osoby samostatně výdělečně činné, které se rozhodly nelegalizovat; zaměstnanci, na něž se nevztahuje sociální zabezpečení, kteří nemají smlouvu nebo kteří jsou částečně placeni „na ruku“; rodinní pracovníci; pracovníci, kteří nepřiznávají druhé nebo třetí zaměstnání; nelegální přistěhovalci; pracovníci, pro něž neplatí minimální normy důstojné práce v třetích zemích, které realizují subdodávky do EU.

3.2 Nutnost důrazně bojovat proti šedé ekonomice a nehlášené práci vyplývá z jejich četných dopadů jak na podniky, tak na pracovníky, ale i na veřejný rozpočet:

- hospodářská soutěž mezi podniky je narušena kvůli nekalé konkurenci mezi podniky dodržujícími pravidla a podniky, které je nedodržují, čímž se udržují při životě takové podniky, které by byly z trhu pravděpodobně vytlačeny; kromě toho se vytváří dynamická neúčinnost, když podniky nerostou, aby mohly zůstat v šedé ekonomice, a nedisponují přiměřeným přístupem k úvěrům;

⁽⁴⁾ COM(2012) 629 final.

⁽⁵⁾ COM(2012) 173 final, odstavec 3.2.

⁽⁶⁾ Úř. věst. C 101. 12.4.1999, s. 30–37 [není k dispozici v češtině], v návaznosti na dokument COM(98) 219; Úř. věst. C 255. 14.10.2005, s. 61–66. O tomto tématu však pojednávala i další stanoviska, která se týkala obecněji trhu práce nebo průvodních jevů šedé ekonomiky. Naposledy šlo o Úř. věst. C 175. 27.7.2007, s. 65–73 a Úř. věst. C 204. 9.8.2008, s. 70–76.

⁽⁷⁾ Na základě usnesení Rady č. 13538/1/03 o nehlášené práci a rozhodnutí Rady ze dne 22. července 2003 o hlavních směrech politik zaměstnanosti.

⁽⁸⁾ MOP, *Inspekce práce a nehlášená práce v EU*, pracovní dokument č. 29, Ženeva, 2013, kapitola 1.

- pracovníci jsou vystaveni podmínkám fyzické nejistoty a nejistoty v oblasti příjmu a sociálního zabezpečení, což má následky nejen z hlediska morálního pro jejich důstojnost, ale také z hlediska produktivního, protože jim schází možnost celoživotního učení, dalšího vzdělávání, přeškolení na jiné úkoly, výrobní postupy a výrobky;
- veřejné finance jsou vystaveny omezení zdrojů, v důsledku čehož se snižují daňové příjmy a odvody a vede to k nespravedlivému rozdělení nákladů na veřejné služby a sociální stát („parazitování“).

3.3 Proces ekonomické globalizace a socio-demografické změny ostatně alespoň potenciálně vytvářejí více prostoru pro šedou ekonomiku a nehlášenou práci, v důsledku čehož se musí vypracovat politiky boje proti nim, které se přizpůsobí změnám podmínek a budou čelit vznikajícím jevům. Výbor odkazuje na značnou poptávku po službách poskytovaných rodině a pečovatelských službách, na úbytek běžných forem práce a zvyšující se flexibilitu smluvních vztahů, na rozšiřování samostatné výdělečné činnosti a externalizace, na posilování nadnárodních skupin podniků. To vše vyžaduje, aby se věnovala větší pozornost právním definicím, nástrojům monitorování a kontroly a formám mezinárodní koordinace.

3.4 Nehlášené aktivity jsou ze statistického hlediska nedílnou součástí HDP a je nutné je odhadovat pomocí vhodných metodik. Spolehlivé a srovnatelné informace o rozsahu a struktuře v EU je však obtížné získat, a to nejméně ze tří důvodů: 1) povaha jevů, které ze své podstaty nejsou pozorovatelné, 2) různorodost hlavních směrů v členských státech, které vedou k rozdílným vnitrostátním právním předpisům, 3) používání různých metodik výpočtu. Je zřejmé, že různé přístupy vedou k různým výsledkům, jež se mohou velmi výrazně lišit i v rámci jedné země (viz tabulka č. 1). Hodnoty zveřejňované oficiálními vnitrostátními zdroji jsou zpravidla podhodnoceny oproti výsledkům zpracovaným akademickými pracovníky a mezinárodními organizacemi.

3.4.1 Existují tři druhy posouzení rozsahu šedé ekonomiky, které ostatně mohou být uplatněny na různé předměty analýzy (přidaná hodnota nebo zaměstnanost):

- výzkumy zaměřené na makroekonomickou úroveň (např. Eurobarometr a evropský společenský průzkum (ESS)) prostřednictvím příležitostných nebo nepřetržitých výběrových šetření, v nichž se dotazovaným kladou otázky týkající se některých rysů jejich pracovního poměru⁽⁹⁾;
- nepřímé odhady na makroekonomické úrovni na základě jiných zaznamenaných veličin, které jsou neustále uváděny do korelace s šedou ekonomikou; jde například o národní účty, dynamiku trhu práce, spotřebu, poptávku po penězích);
- ekonometrické modely, které šedou ekonomiku považují za nezachytitelnou proměnnou, na základě hlavních faktorů, které jsou pro ni příznivé, a ukazatelů nehlášené činnosti.

3.5 Jedna studie na evropské úrovni doporučila, aby se jako užitečný základ pro získání homogenních odhadů srovnatelných mezi členskými státy použila nepřímá metodika vypracovaná italským Národním statistickým ústavem, jež je sestavena z široce dostupných a důvěryhodných údajů o práci⁽¹⁰⁾. Ve střednědobém výhledu by to Evropské unii mohlo zajistit společnou a sdílenou základnu pro analýzu, srovnávání a hodnocení, která by byla nezávislá na výsledcích studijních středisek a externích organizací.

3.6 Za současného stavu pocházejí srovnatelné informace pro všechny členské státy buď z ekonometrických modelů šedé ekonomiky nebo z výběrových průzkumů zaměřených na podíl pracovních sil (zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných) zaměstnaných neformálním způsobem. Získané výsledky jsou zčásti protichůdné, protože analyzují rozdílný rozsah (viz tabulka č. 2). Kromě toho pouze několik členských států o tomto jevu pravidelně shromažďuje údaje.

⁽⁹⁾ Ačkoli hrozí, že šedá ekonomika bude podhodnocena kvůli nepravdivým odpovědím, výhodou je získání četných socio-ekonomických podrobností.

⁽¹⁰⁾ Ciccarone G. et al., Study on indirect measurement methods for undeclared work in the EU, GHK & Fondazione G. Brodolini, závěrečná zpráva pro Evropskou komisi – GR pro zaměstnanost, sociální věci a sociální začleňování, prosinec 2009.

3.6.1 Z ekonometrické metody vyplývá, že maximální hodnoty jsou v některých členských státech střední a východní Evropy (až po nejvyšší hodnotu 30 % v Bulharsku), zvýšené na jihu Evropy, středně vysoké ve zbytku střední a východní Evropy a v severovýchodních zemích a minimální v členských státech západní Evropy ⁽¹¹⁾.

3.6.2 Přímá metoda naopak zaznamenává rozmanitější rámec a maximální hodnoty přisuzuje jihu Evropy (zejména Kypru a Řecku), ale také Irsku a Polsku a minimální hodnoty některým členským státům střední a východní, severní a západní Evropy ⁽¹²⁾.

4. Konkrétní připomínky: dopad krize a pokyny politiky

4.1 Dopad krize a úsporných politik není předem jasný. Pokud jde o nabídku, recese by měla podnítit snížení (i nezákonné) výrobních nákladů, aby se vyrovnalo snížení zisků a příjmů, zatímco nezaměstnaní jsou ochotnější přijmout nehlášenou práci. Ovšem pokud jde o poptávku, snižují se pracovní možnosti pro osoby s nízkou kvalifikací, protože spotřeba i investice jsou nižší v odvětvích, jako je stavebnictví, obchod, hotely a restaurace, služby poskytované rodině.

4.1.1 Ve skutečnosti jsou empirické důkazy nepřesvědčivé ⁽¹³⁾. Aktuální vývoj se podle ekonometrických modelů zdá být rovnoměrně sestupný, s výjimkou mírného zvýšení v roce 2009 na vrcholu hospodářské krize, ovšem s následným rychlým vyrovnáním mezi roky 2010 a 2012 (viz tabulka č. 3). Z přímých průzkumů naopak získáváme poněkud protichůdný pohled – některé členské státy vykazují snížení neformální práce u zaměstnanců, zatímco jiné členské státy naopak zaznamenávají zvýšení vyhýbání se daním u osob samostatně výdělečně činných.

4.2 Kromě rozsahu se v různých členských státech liší také struktura šedé ekonomiky a nehlášené práce z důvodu rozdílů jak ve výrobní struktuře, tak v systémech sociálního státu ⁽¹⁴⁾. Pracovníci, jichž se tyto jevy (které již normálně představují ekonomické podmínky horší, než je průměr) převážně týkají, jsou více vystaveni jejich poklesu v období recese a zažívají snížení jejich vlastních vyhlídek na příjem ⁽¹⁵⁾.

4.3 Dynamika šedé ekonomiky a nehlášené práce tedy zejména v důsledku krize neovlivňuje pracovní síly stejným způsobem ani v různých členských státech, ani uvnitř jednotlivých ekonomik. Tento rozdílný dopad je třeba vzít v úvahu při navrhování politik boje proti šedé ekonomice a mobilizaci anticyklických sociálních politik.

4.4 S ohledem na složitost a vícerozměrnost šedé ekonomiky a nehlášené práce panuje shoda o nutnosti mít k dispozici soubor nástrojů pro vymáhání práva, od nástrojů odrazování pomocí kontrol a sankcí po pobídky, pokud jde o právní předpisy. EHSV konstatuje, že v posledních letech roste význam preventivních a nápravných opatření zaměřených na zamezení faktorů, které jsou příčinou šedé ekonomiky nebo které podněcují její vznik. Tato opatření jsou pravděpodobně užitečnější k tomu, aby přispěla k ukončení hospodářské krize ⁽¹⁶⁾ (viz tabulka č. 4).

⁽¹¹⁾ Schneider F., *The Shadow Economy and Work in the Shadow: What Do We (Not) Know?*, IZA Discussion Paper, č. 6423, březen 2012; Schneider F., *Size and Development of the Shadow Economy of 31 European and 5 other OECD Countries from 2003 to 2012: Some New Facts*, pracovní dokument, 2012.

⁽¹²⁾ Hazans M., *Informal Workers across Europe. Evidence from 30 European Countries*, Policy Research Working Paper, č. 5912, Světová banka, prosinec 2011; Packard T., Koettl J., Montenegro C.E., *In From the Shadow. Integrating Europe's Informal Labor*, Světová banka 2012, kapitola 1.

⁽¹³⁾ Schneider F., op. cit.; Hazans M., op. cit.; Packard T., Koettl J., Montenegro C.E., op. cit.

⁽¹⁴⁾ Severské země s jejich většími výdaji na politiky v oblasti trhu práce, sociální ochrany a redistribuci a související vyšší mírou rovnosti příjmů vykazují také menší výskyt nehlášené práce, jež se z velké části týká druhého zaměstnání vykonávaného za účelem doplnění příjmů. Naopak v jižní Evropě nahrazuje šedá ekonomika omezení aktivních politik v oblasti práce a sociální péče, a proto je zvláště významná pro nezaměstnané a osoby na okraji formálního trhu práce. Viz Eurofound, *Tackling undeclared work in 27 European Union Member States and Norway. Approaches and measures since 2008*, červen 2013, kapitola 1 a 4.

⁽¹⁵⁾ Hazans M., s. 22–39.

⁽¹⁶⁾ Eurofound, kapitola 2 a 3.

4.5 Obecně se navrhuje různá opatření, která zasahují různé oblasti:

- zlevnit a zjednodušit pro podniky dodržování právních předpisů spolu s reformou a zjednodušením administrativních a daňových postupů;
- zvýšit riziko, že dojde k odhalení, a posílit kontroly, zejména prostřednictvím tripartitních inspekcí zahrnujících příslušné veřejné orgány⁽¹⁷⁾, zaměstnavatele a odbory, zefektivnit již existující sankce a zvýšit jejich účinnost;
- podnítit růst malých a středních podniků a mobilizovat průmyslové politiky v zájmu podpory výrobních odvětví s vysokým podílem kvalifikované lidské práce;
- omezit přitažlivost nehlášené práce mezi pracovníky pomocí podpor zaměřených na příjem a jasnější propojení mezi sociálními příspěvky a dávkami;
- právně upravit nové formy práce, aby nebyly předmětem zneužívání, ale umožnily sladit potřeby podniků a pracovníků;
- sledovat pravidelnost placení daní prostřednictvím ukazatelů přiměřenosti nákladů na práci pracovních sil⁽¹⁸⁾ (liší se mezi odvětvími, typy podniků a územím), s nimiž budou sociální partneři souhlasit;
- omezit akceptování šedé ekonomiky společností a šířit daňovou morálku ovlivněním povědomí ve veřejném mínění, nalezením větší rovnosti daňového zatížení a zvýšením důvěry ve veřejné orgány a politiku;
- zavést pravidelné monitorovací zprávy hodnotící probíhající dynamiku a účinnost přijatých opatření;
- posílit spolupráci mezi členskými státy v oblasti nadnárodních společností, a to i prostřednictvím vhodných agentur nebo institucionálních struktur⁽¹⁹⁾.

4.6 Všechna tato opatření mají nicméně společný cíl: v případě podniků zvýšit jejich náklady, pokud jde o ekonomické sankce a společenskou pověst, nad úroveň možných výhod plynoucích z podvodů a nesrovnalostí, a tak snížit výhodnost rizika, a v případě pracovníků zajistit, aby řádná práce byla, pokud jde o měsíční příjem a budoucí vyhlídky, lukrativnější než nehlášená práce. To nutně vyžaduje doprovodná opatření k přeměně nehlášené práce na řádné zaměstnání.

V Bruselu dne 21. ledna 2014

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Henri MALOSSE

⁽¹⁷⁾ MOP, *op. cit.*, kapitola 3.

⁽¹⁸⁾ Umožňují zaznamenat možné využívání nehlášených pracovních sil, pokud z účetního šetření vyplynou nižší náklady na práci (mzda plus příspěvky na sociální zabezpečení), než by odpovídalo minimálním odhadovaným mezím. Jsou uvedeny jako osvědčené postupy v dokumentu COM(2007) 628 final.

⁽¹⁹⁾ Dekker H. et al., *Joining up the fight against undeclared work in Europe*, Regioplan, závěrečná zpráva pro Evropskou komisi – GŘ pro zaměstnanost, sociální věci a sociální začleňování, prosinec 2010, kapitola 5.